

ŠKOLSTVO VINODOLA

ŠKOLE ZA ODGOJ I USMJERENO OBRAZOVANJE

Današnja općina Crikvenica obuhvaća cijelo područje Vinodola, osim malog dijela na zapadnoj strani, na kojem se nalaze naselja Kraljevica, Šmrika, Bakarac, Križišće i Hreljin, koja pripadaju općini Rijeka. Mreža škola za odgoj i usmjereno obrazovanje u Vinodolu, odnosno mreža stručnih škola, kako smo prije zvali tu vrstu škola drugog stupnja, bila je u početku malo-brojna i nerazvijena.

Osnutak škola za odgoj i usmjereno obrazovanje u Vinodolu pada u vrijeme prvih godina XX stoljeća, uvjetovan društvenim i privrednim razvojem Vinodola. U toku vremena broj tih škola mijenao se po broju, namjeni, organizaciji i programu rada kako su to tadašnje političke, društvene i privredne prilike tražile.

U vremenima prije XX stoljeća, pa i poslije, razni zanati — kao što su zidari, klesari, kovači, stolari, bravari, opančari, brijači, bačvari, tesari, pekari, a nešto kasnije razvojem turizma i konobari, kuhari itd. — izučavali su se priučavanjem u pojedinim zanatlija, a pri kraju učenja i više-godišnje prakse polagani su ispiti za obrtničkog pomoćnika (kalfu), nakon toga za obrtnika (majstora) pred komisijama pri udruženju zanatlija. Nakon učenja zanata, što je nekada trajalo do 5 godina, i položenih ispita za obrtničkog pomoćnika i obrtnika, kandidati su stjecali pravo na otvaranje svoje zanatske radionice.

Pred prvi svjetski rat (1914), pa i između dvaju ratova (1918—1941), mijenjale su se privredne i društvene prilike u našem kraju. Pored građevinarstva, koje je u Vinodolu bilo jače razvijeno, pojavio se i turizam, što je tražio i kadrove, koji će odgovoriti zahtjevima te nove privredne grane. Izučavanju pojedinih zanata pristupalo se smišljenije putem odgovarajućih škola u kojima se osim prakse izučavala i teorija. Bilo je to dosta siromašno, ali ipak bolje nego prije.

Poslije oslobođenja (1945), zahvaljujući daljnjem društvenom i privrednom razvoju naše zemlje, broj škola za odgoj i usmjereno obrazovanje mijenjao se i u Vinodolu i brojčano i sadržajno. Danas je razvoj škola odgoja i usmjerenog obrazovanja takav da se može prilagoditi svim potrebama privrede, a to je ono najvažnije što Vinodol traži od usmjerenja obrazovanja.

Na području današnje općine Crikvenica, odnosno nekadašnjih kotareva Crikvenica i Novi Vinodolski, djelovale su povremeno ove škole i tečajevi za odgoj i usmjereno obrazovanje mladog naraštaja i odraslih:

Ženska stručna škola u Crikvenici,

Zidarska i klesarska škola u Crikvenici,

Škola učenika u privredi mješovitog smjera u Crikvenici,

Škola učenika u privredi mješovitog smjera u Novom Vinodolskom,

Domaćinska škola u Novom Vinodolskom,
 Srednja poljoprivredno-domaćinska škola u Novom Vinodolskom,
 Dvogodišnja voćarsko-vinogradarska škola u Novom Vinodolskom,
 Jednogodišnja voćarsko-vinogradarska škola u Novom Vinodolskom,
 Poljoprivredno-zadruženi tečajevi u Novom Vinodolskom,
 Pčelarska škola u Novom Vinodolskom,
 Gimnazija »Dr Antun Barac«¹ u Crikvenici,
 Jednogodišnja škola za KV kadrove u šumarstvu u Novom Vinodolskom,
 Škola učenika u privredi drvoprerađivačke struke »Slaviša Vajner Čiča«²
 sa dačkim domom u Novom Vinodolskom,
 Ugostiteljska škola u Crikvenici,
 Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac« u Crikvenici i
 Narodno sveučilište u Crikvenici.

Svega 16 škola, tečajeva i ustanova za odgoj i usmjerenog obrazovanje djelovalo je na području Vinodola od početka XX stoljeća do današnjih dana. Među njima je i gimnazija kao srednja općeobrazovna škola, što je dala mnogo kadrova raznim granama privrede općine Crikvenica. Praksa govori da su ti kadrovi bili dobri. Danas djeluje samo Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac«, što objedinjuje sva usmjerenja stručnog odgoja i obrazovanja. Moramo napomenuti da i u Kraljevici radi podružno odjeljenje Centra odgoja i usmjerenog obrazovanja industrijsko-tehničkih kadrova u Rijeci (Narodnog ustanka 58). Zanimljiv je prikaz rada i djelovanja ovih škola, jer je to i svojevrsan prikaz povijesti Vinodola.

ŽENSKA STRUČNA ŠKOLA

Općinsko zastupstvo u Crikvenici u toku sjednice 17. kolovoza 1902. godine zaključilo je da se u Crikvenici otvori Ženska stručna škola. Općina Crikvenica osigurala je za školu potreban prostor i novčana sredstva za materijalne i funkcionalne troškove. Kraljevska hrvatsko-slavonska-dalmatinska vlada, Odjel za bogoštovlje i nastavu u Zagrebu usvojila je taj zaključak općine Crikvenica i 4. rujna 1902. godine započela je rad Ženska stručna škola u Crikvenici. Ta je škola radila pod upravom Više pučke škole u Crikvenici. Tadašnji ravnatelj Više pučke škole u Crikvenici Frane Galić bio je upravitelj i Ženske stručne škole.

Nastavnim programom bilo je predviđeno da učenice uče šivanje rube-nine i haljina. To se tada nazivalo »krojačenje«. Od općeobrazovnih predmeta učio se samo materinski jezik.

Ženska stručna škola imala je u početku samo jedan razred. U školu su se mogle upisati ženske osobe sa završenom osnovnom školom bez obzira na starost. Prvih godina upisivalo se od 15 do 20 učenica. Učenice škole bile su uglavnom kćerke obrtnika i trgovaca, a bilo je i drugih. Polaznice škole

¹ Dr Antun Barac, rođen je u Grižanima — Kamenjak 1894. godine, a umro je 1953. godine u Zagrebu, književni povjesničar, profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

² Slaviša Vajner Čiča rođen je u Novom Vinodolskom 1903, po zanimanju bio je arhitekt. Poginuo je 1942. godine kod Pjenovca na Romaniji. Bio je prvi komandant Romanijskog partizanskog odreda. Proglašen je za narodnog heroja. Bio je član Glavnog štaba NOP Bosne i Hercegovine.

bile su iz svih mjesta Vinodola, ali najviše ih je bilo iz Crikvenice. U školi je radila samo jedna stručna učiteljica.

Godine 1935. Ženska stručna škola postaje samostalna. Škola je produžena na 3 godine, a učenice su završavale školu sa završnim ispitom. Nastavni program je proširen, a povećan je i broj općeobrazovnih predmeta. U školi je tada radilo više stručnih učiteljica, a polazilo ju je 70 učenica.

Poslije oslobođenja (1945) Ženska stručna škola razvila je svoju djelatnost. U školi je radilo 6 stalnih nastavnica za stručne predmete, a općeobrazovne predmete vodili su nastavnici mjesnih općeobrazovnih škola. U obnovljenoj školi uvedeno je i domaćinstvo s praktičnim radom u kuhinji.

Ministarstvo komunalnih poslova NR Hrvatska 1. srpnja 1948. godine ukinulo je Žensku stručnu školu. Međutim, 1. rujna 1952. godine škola se ponovo otvara. Za vrijeme prekida rada škole, u Crikvenici su organizirani jednogodišnji tečajevi šivanja i krojenja. Tečajeve su organizirale nastavnice, koje su bile dodijeljene na rad u osnovnu školu. Tečajeve je završilo 300 polaznica. Ženska stručna škola u Crikvenici proslavila je 20. svibnja 1955. godine 50-godišnjicu osnivanja i rada.

Ta je škola u Crikvenici razvila svoju djelatnost i izvan škole. Održavani su tečajevi za krojenje i šivanje u Crikvenici i tečaj domaćinstva za kuhanje u Driveniku. U Bribiru je održana i revija mode.

Škola je prestala raditi krajem školske godine 1958/59. Glavni uzrok za zatvaranje škole bio je nemogućnost zapošljavanja svršenih učenica.

ZIDARSKA I KLESARSKA ŠKOLA

Vinodolci su bili uvijek dobri i poznati zidari i klesari, kao i Kastavci, koji su vrlo rano imali delavsku školu. Tu su školu polazili i neki Crikveničani. U naredbi Kraljevsko-hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade, Odjela za bogoštovlje i nastavu od 4. studenoga 1908. godine broj 26619, koju je sačuvao jedan od prvih nastavnika zidarske škole u Crikvenici Gašpar Kani, diplomirani graditelj, o osnutku Privremene izdarske škole u Crikvenici zapisano je ovo:

»Da bi se tradicionalni zidarski i klesarski obrt u Vinodolu podigao na takav stepen, te bi primorski zidari bili kadri i pri samostalnom radu na polju toga obrta uspješnije nego do tada održati utakmicu sa obrazovnim radnicima, nalazi Kr. zemaljska vlada odio za bogoštovlje i nastavu iza kako se crikvenička općina pravovaljano obavezala namaknuti i uzdržavati potrebne prostorije, skrbiti za njihov ogrijev i rasvjetu, te podvorbu i plaćati primjereni godišnji prinos u gotovu, u Crikvenici osnovati posebnu stručnu zidarsku školu sa tri tečaja (godišta).

Ova se škola otvara 15. studenoga 1908. sa prvim tečajem (razredom), te se smatra privremenim zemaljskim zavodom dok ne bude moguće na temelju stečena iskustva o njegovoj životnoj snazi urediti je kao definitivnu.«³

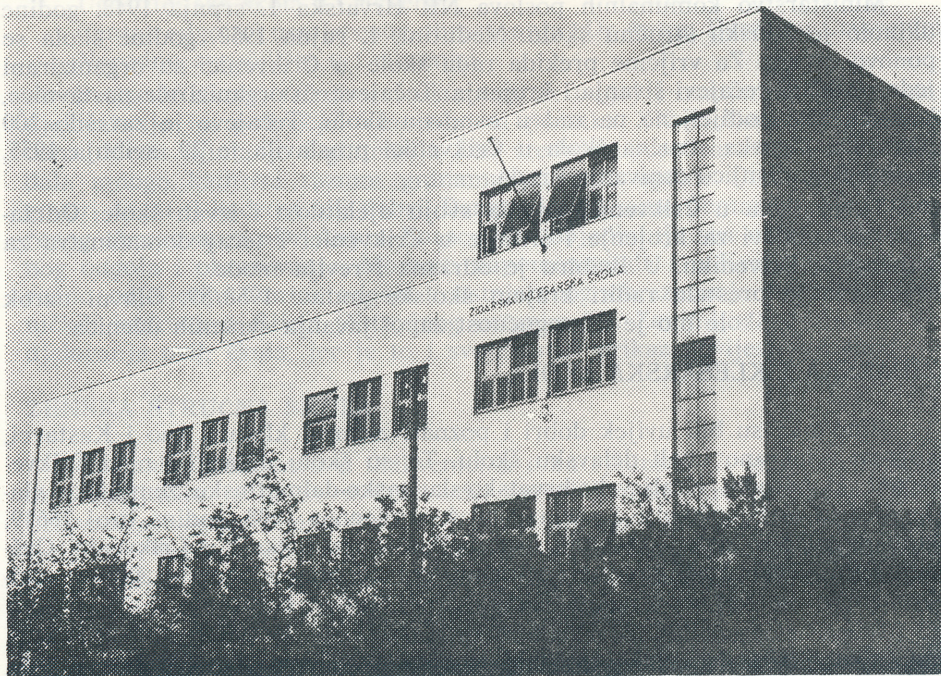
Naredba o osnutku privremene zidarske škole u Crikvenici sadržavala je i »Ustrojni status«. U njemu je izložena svrha, pravni položaj, trajanje školovanja, predmeti nastave i nastavni plan i druge važne odredbe za pravilnu

³ Citat je uzet iz izvještaja u povodu proslave 50-godišnjice škole, koji se nalazi u Historijskom arhivu u Rijeci. Vidi Vodič HA Rijeka, strana 169.

funkciju škole. Naredbu su potpisali: ban barun Pavle Rauch i odjelni predstojnik Mixich (Mihić).

Nastava zidarske škole u Crikvenici započela je u kući Kuzme Gržičića u »glavnoj ulici«, sada je to Ulica žrtava fašizma. Treći razred tadašnje zidarske škole radio je u kući Jerolima Bedenka. Prije izgradnje vlastite školske zgrade, Zidarska škola je godinama radila u staroj zgradi osnovne škole.

Prvi učenici zidarske škole bili su iz Crikvenice, Jadranova, Dramlja, Križišća, Drivenika, Bribira, Novoga, Šmrike, Grižana i Gorskog kotara. U razredu je bilo po 20 učenika.

Zgrada Zidarske i klesarske škole u Crikvenici, sagrađena 1938. godine

Zidarska škola u Crikvenici bila je trogodišnja škola uz praksu. Nastava je bila besplatna, a trajala je 5 mjeseci: od 1. XI do 31. III. Nastavni tjedan trajao je 30 nastavnih sati. Ostalo vrijeme učenici su provodili na poslu. U školu se mogao upisati svaki zavičajnik nakon završene četrnaeste godine života i uspješno završene pučke škole i opetovnice. U stariji razred mogli su se upisati i oni kandidati koji su na posebnom prijemnom ispitu mogli dokazati da imaju znanja iz prethodnog razreda. Osim toga morali su imati i potvrdu da su se bavili zidarskim zanatom i da posjeduju poslovnu knjigu. Po završenom trećem razredu učenici su polagali »zaključni ispit« i nakon njega dobivali su posebnu svjedodžbu.

Zidarska škola u Crikvenici u toku svoga rada više puta je mijenjala ime. Najprije se zvala Privremena zidarska škola, zatim Zidarska škola, onda Stručna škola za građevno-obrtne poslovođe, Muška zanatska majstor-

sko-delavska škola, Muška zanatsko-zidarska škola, Muška obrtna škola, Škola za zidare i klesare, Građevinska škola za visokokvalificirane radnike građevinske struke i škola za poslovođe.

Dugogodišnji direktor zidarske škole u Crikvenici bio je inž. Hugo Vanjek, građevinski inženjer rodom iz Češke, koji je tu dužnost preuzeo prije drugog svjetskog rata. On je bio vrijedan nastavnik i dobar rukovodilac škole. Njegova je zasluga što je škola dobila svoju zgradu 1938. godine i što je škola postigla vrlo visok stručni i nastavni nivo. Svršeni učenici Zidarske škole u Crikvenici pokazali su se u praksi, na radu, kao vrsni stručnjaci, ne samo u našoj zemlji, nego i u svijetu, u Americi, Africi i Evropi.

Proslava 50-godišnjice osnutka Zidarske i klesarske škole u Crikvenici 1958. godine. Govori direktor škole inž. Hugo Vanjek

Škola za građevne poslovođe, koja se zadnjih godina zvala i Majstorska građevinska škola za visokokvalificirane radnike građevinske struke, trajala je tri godine. Nastava je počinjala 1. listopada, a završavala je 31. svibnja. Praksa se održavala u VI, VII i VIII mjesecu. Školski praznici trajali su mjesec dana (IX).

Pri Zidarskoj školi u Crikvenici odmah nakon oslobođenja radili su tečajevi za osposobljavanje rukovodilaca građevina i kvalificiranih zidara. Godine 1952. počeo je rad trogodišnje škole za građevinske poslovođe. Bila je to škola poput one prije rata. U školu su se primali u prvom redu kvalificirani građevinski radnici, a primali su se i učenici sa završenom osmogodišnjom školom bez prethodnog rada u građevinskom zanatu. Od oslobođenja do 1958. godine završilo je Zidarsku školu 481 građevinski stručnjak. U to vrijeme škola je imala 6 stalnih i 7 honorarnih nastavnika.

Ovdje treba napomenuti da je Crikvenica uslijed otvaranja novih srednjih škola oskudijevala u školskom prostoru. U zgradu Zidarske škole početkom školske godine 1954/55. uselila se Osnovna osmogodišnja škola, a zatim i novootvorena Gimnazija. Od tada je Zidarska škola morala organizirati nastavu poslije podne. U takvim prilikama Zidarska škola nije mogla imati drvodjelsku radionicu za tesare ni zidarsko-klesarsku radionicu. Cigla se držala po hodnicima, a klesarski pribor u dvorištu. Ali i usprkos takvim poteškoćama škola je s uspjehom izvršavala svoje zadatke.

Zidarska škola u Crikvenici prestala je raditi 1964. godine. Posljednjih godina rada škola je imala učenika iz cijelog područja naše zemlje. Bilo je tu učenika iz Crne Gore i Valjeva. Malo je bilo učenika s područja općine Crikvenica, pa je i to bio jedan od uzroka za ukidanje te škole.

ŠKOLE UČENIKA U PRIVREDI

Škola učenika u privredi mješovite struke, ili kako su je ranije zvali Šegrtška škola, osnovana je 1911. godine u Crikvenici i radila je do 1972. godine kada je uključena u Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja. Od 1959. godine radila je u nekadašnjoj zgradi Ženske stručne škole u Ulici 16. travnja, pokraj Hotela »Miramare«. Obuhvaćala je razne struke: zidare, stolare, postolare, brijače, ličilce, vodoinstalatere, bravare, električare, brodoelektričare iz Brodogradilišta u Kraljevici, monter za Elektroprimorje, autolakirere, autoelektričare, autokaroseriste i druge. Učenici ŠUP prije podne bili su na praksi, a popodne su polazili školu od 14 do 19 sati. Organizacija prakse i nastave kasnije se mijenjala, pa su učenici 3 dana izvodili praksu, a 3 dana polazili nastavu.

ŠUP u Crikvenici polazili su učenici s područja općine Crikvenica, a kada se uspostavio trajekt s Krkom preko Šila, školu su polazili i učenici s područja općine Krk.

Škola učenika u privredi imala je 3 razreda: I, II i III razred. Nastavu su izvodili stalni i honorarni nastavnici. Stalnih nastavnika bilo je nešto više od jedne trećine. Bili su to učitelji, nastavnici i profesori koji su izvodili nastavu za hrvatski ili srpski jezik, zemljopis, povijest, matematiku i društveno uređenje. Za stručne predmete bili su angažirani vanjski suradnici, koji su kao inženjeri ili tehničari radili u nekom poduzeću u Crikvenici. Škola je bila dobro opremljena nastavnim sredstvima, a imala je i dosta bogatu nastavničku i učeničku biblioteku.

Uz školu učenika u privredi u Crikvenici bili su organizirani i tečajevi za postizanje više i visoke kvalifikacije za određene struke. Saobraćajna škola u Zagrebu mala je od 1963—1968. područno odjeljenje pri školi učenika u privredi za osposobljavanje profesionalnih vozača.

Škola učenika u privredi u Crikvenici postizala je vrlo lijepe rezultate u obrazovnom i odgojnom radu. Školska zgrada je bila estetski uređena. Osim toga kod škole su se uspješno izvodili završni ispiti. Svečanostima prigodom proglašavanja rezultata završnih ispita prisustvovali su roditelji učenika kao i njihovi poslodavci.

Škola je imala i svoje radionice u kojima su učenici izrađivali razne predmete od metala, zatim brodove kao suvenire koje su prodavali i tako stjecali novčana sredstva za opremu škole i ekskurzije. Roditelji, poslodavci i učenici bili su ponosni na svoju školu. Školu učenika u privredi u Crikvenici poslije oslobođenja vodio je nastavnik Šime Zubović.

* * *

Usporedno s radom Škole učenika u privredi mješovite struke u Crikvenici, u Novom Vinodolskom je radila isto takva škola, Škola učenika u privredi mješovite struke. Škola učenika u privredi u Novom Vinodolskom osnovana je 1911. godine i radila je najprije u prostorijama osnovne škole, a kasnije u pomoćnim prostorijama Domaćinske škole.

Upravu Škole učenika u privredi vodili su upravitelji osnovne škole sve do oslobođenja. Poslije oslobođenja, kada je škola dobila svoje prostorije, imala je i svoju upravu. Po nastavnom planu i programu škola je imala praktičnu i teoretsku nastavu. Praktičnu nastavu učenici su izučavali prije podne kod pojedinih zanatlija, a poslije podne teoretsku nastavu i općeobrazovne predmete. Poslije se ta organizacija rada mijenjala. Teoretsku nastavu izvodili su istaknutiji zanatlije, a općeobrazovne predmete nastavnici osnovne i građanske škole, odnosno sedmogodišnje škole. Školu učenika u privredi u Novom Vinodolskom vodio je poslije oslobođenja učitelj Anđelko Radetić.

Škola učenika u privredi mješovite struke u Novom Vinodolskom prestala je postojati pod tim imenom kada je škola ušla u sastav Škole učenika u privredi drvoprerađivačke struke »Slaviša Vajner Čiča« u Novom Vinodolskom, koja je u svom sastavu imala i đачki dom.

Škola učenika u privredi drvoprerađivačke struke »Slaviša Vajner Čiča« s đачkim domom u Novom Vinodolskom osnovana je 1957. godine. Nastava se izvodila u pokrajnjim prostorijama Domaćinske škole, sada Osmogodišnje škole, a đачki dom bio je smješten u staroj zgradi osnovne škole. U nekadašnjim zatvorskim prostorijama, jer to je bilo i općinsko dvorište, uređena je kuhinja i blagovaonica za učenike.

U toj školi bili su obuhvaćeni svi učenici, koji su u Novom Vinodolskom izučavali pojedine zanate izvan drvoprerađivačke struke, a posebno su bili primljeni ovi učenici drvoprerađivačke struke: stolari, brodograditelji u drvu, parketari, bačvari, kolari i tapetari. Učenici koji su izučavali zanate drvoprerađivačke struke bili su iz Istre, Gorskog kotara i Hrvatskog primorja, a bilo ih je i iz Dalmacije i Dalmatinskog zagorja. Među tim učenicima bilo je i djevojaka.

Za potrebe škole izgrađena je velika baraka na cementnim temeljima u kojoj je bila uređena moderna drvoprerađivačka radionica. U njoj su vrlo uspješno radili kao stručni učitelji stolari Toma Piškulić, Guštin Kabalin, Ivan Mirković i Ive Spoja. Na veliku štetu škole radionica je izgorjela.

Školu učenika u privredi drvoprerađivačke struke »Slaviša Vajner Čiča« u Novom Vinodolskom vodio je nastavnik Stjepan Radić. Škola s đачkim domom ušla je 1972. godine u Centar usmjerenog odgoja i obrazovanja »Dr Antun Barac« u Crikvenici, a 1974. godine prestao je njezin rad.

DOMAĆINSKE I GOSPODARSKE ŠKOLE

Veliki ugled kao vrlo uspješna odgojna i obrazovna ustanova, i to ne samo u Vinodolu nego i znatno šire, postigla je Domaćinska škola koja je započela svoj rad tromjesečnim tečajem 1927. godine u Novom Vinodolskom. Tečaj je radio u Hotelu »San Marino« u zimskim mjesecima.

Godine 1932. kada je Gospodarsku stanicu u Novom Vinodolskom vodio inž. Josip Topličan, škola je po trajanju prerasla u šestomjesečnu školu sa nastavnim programom za domaćinstvo (kuhanje i pospremanje stana) i nastavnim programom za krojenje, šivanje i ručni rad.

Nastava se izvodila u zgradama Gospodarske stanice, koje su bile podignute na prostoru, gdje je sada Dom kulture u Novom Vinodolskom. Uz Domaćinsku školu postojao je i đачki dom u kojem su stanovale djevojke koje su polazile školu.

Nekoliko godina prije drugog svjetskog rata Domaćinsku školu u Novom Vinodolskom polazilo je više djevojaka iz senjskog, novljanskog, krčkog, sušačkog i kastavskog kotara. U to je vrijeme škola stekla veliku popularnost a interes za nju bio je svake godine sve veći. Zbog toga je odlučeno da se podigne nova školska zgrada. To je i učinjeno, pa je u ožujku 1941. godine školska zgrada dovršena i temeljito opremljena. Rad je svečano započeo, ali na kratko vrijeme, jer su Talijani u travnju 1941. godine okupirali Novi Vinodolski.

Zapadni dio sadašnje zgrade Osnovne škole u Novom Vinodolskom zgrada je nekadašnje Domaćinske škole. Upraviteljica škole u to vrijeme bila je učiteljica Danica Telišman, udata kasnije za Matu Dorčića, učitelja i nosioca Partizanske spomenice 1941. godine.

Inventar Domaćinske škole, domska oprema (kreveti, pokrivači, plahte i kuhinja, zatim oprema za šivanje, šivaći strojevi) čuvana je sve do kapitulacije Italije (1943), kada su ju preuzeli partizani za potrebe boraca NOR-a.

Za vrijeme drugog svjetskog rata u zgradi Domaćinske škole radila je osnovna škola i niža gimnazija, jer su ostale školske zgrade zauzeli Talijani.

Nakon oslobođenja zgrada osnovne škole i zgrada niže gimnazije (Bratja Mažuranić 1964) uređene su i osposobljene za redovno održavanje školske nastave. Uređna je i zgrada Domaćinske škole. Sedmogodišnja škola započela je rad 1945/46. školske godine u staroj zgradi osnovne škole.

U zgradi Domaćinske škole otvoren je 1946/47. školske godine prvi razred četverogodišnje Srednje poljoprivredno-domaćinske škole. Uz školu je postojao i đачki dom, gdje su učenice imale stan i hranu. Među učenicima bio je samo jedan učenik koji je od kuće polazio školu. Nakon završenog prvog razreda škola je ukinuta, a učenice su prešle u druge škole.

Iduće školske godine (1947/48) u zgradu Domaćinske škole uselila se Dvogodišnja voćarsko-vinogradarska škola. Bilo je to u vrijeme kada je upravitelj Gospodarske stanice bio inž. Svetozar Zoričić. Međutim, škola je trajala samo jednu školsku godinu i učenici su prešli u druge škole, najviše u Pazin.

Školske godine (1948/49) radila je Jednogodišnja voćarsko-vinogradarska škola, ali i ta škola radila je samo jednu školsku godinu.

Poslije svega, kada se ni jedna škola nije mogla održati, pristupilo se osnivanju poljoprivredno-zadružnih tečajeva uz Gospodarsku stanicu. Najprije je osnovan poljoprivredno-zadružni tečaj za rukovodioce poljoprivrede u poljoprivrednim zadrugama za područje cijele NR Hrvatske. Održana su dva tečaja (1. XI 1948. do 31. I 1949. i 1. II 1949. do 1. V 1949.). Svaki tečaj je imao oko 150 polaznika. Polaznici tih tečajeva postali su kasnije rukovodioci u poljoprivrednim zadrugama. Bili su i poljoprivredni povjerenici u kotarevima. Brigu nad ovim tečajevima vodila je Rajonska poljoprivredna stanica u Novom Vinodolskom.

PČELARSKA ŠKOLA I ŠKOLA ZA KV RADNIKE U ŠUMARSTVU

U prvim godinama poslije rata u Primorju je bilo više turističkih objekata koji u to vrijeme nisu bili korišteni. Turista nije bilo, ili ih je bilo vrlo malo. Taj neiskorišteni ugostiteljski prostor bio je podesan za smještaj neke škole koje, tamo gdje su osnovane, nisu imale potreban prostor za rad. Tako je bilo i s Pčelarskom školom u Novom Vinodolskom, koja je osnovana u Žarkovcu kraj Ozlja. Pčelarska škola je neko vrijeme radila i u Podsusedu. U Novi Vinodolski je prebačena 1952. godine kao potpuna škola s jednogodišnjim trajanjem.

Postojao je još jedan razlog zbog kojega je Pčelarska škola prebačena u Novi Vinodolski. Okolica Vinodola kao i primorski predjeli Velike Kapele prema Senju bogati su kaduljom ili kušem, koji je vrlo dobra paša za pčele. Međutim, za svih deset godina rada škole nije bilo sreće da se sa tih područja ubere bogatiji rod meda od kuša.

U Novom Vinodolskom Pčelarska škola smještena je u vilu zagrebačkih glumaca, danas Ogulinska ulica 11a. Đački dom škole smješten je u vilu »Pansion Park«, danas Ulica trinaeste divizije 44. Škola je upisivala 50 učenika iz svih krajeva naše zemlje. Svi su učenici stanovali i hranili se u domu. Smještaj u domu bio je besplatan, a koji su i plaćali, plaćali su vrlo malo.

Zajedno sa školom premješteni su u Novi Vinodolski i direktor škole Stevo Lončarević, poznati pčelar i nastavnik Petar Kelić, koji su vrlo uspješno vodili tu školu.

Pčelarska škola imala je svoj nastavni plan i program za stručne i opće-obrazovne predmete. Škola je imala i svoju radionicu u kojoj su se izrađivale košnice i svi predmeti potrebni pčelaru u pčelarskom poslu. Pčelarska škola u Novom Vinodolskom prestala je raditi 1962. godine.

Uz Pčelarsku školu u Novom Vinodolskom neko je vrijeme bila vezana i Škola za kvalificirane radnike u šumarstvu. Ta je škola osnovana 1957. godine i okupljala je nekvalificirane radnike u šumarstvu sa područja Hrvatskog primorja, Like i Gorskog kotara. Škola za KV radnike u šumarstvu radila je do 1961. godine kada je završila doškolovanje nekvalificiranih kadrova u šumarstvu. Učenici škole za kvalificirane kadrove u šumarstvu nastavu su imali u zgradi osnovne škole, a stanovali su i hranili se u đačkom domu pčelarske škole. Nastavnici za općeobrazovne predmete u toj školi bili su nastavnici mjesne osmogodišnje škole, a za stručne predmete inži-

njeri šumarstva iz Šumarije u Novom Vinodolskom. Školovanje u školi za kvalificirane radnike trajalo je jednu godinu.

GIMNAZIJA »DR ANTUN BARAC«

Crikvenica je 1954. godine dobila Gimnaziju, koja je kasnije dobila ime dra Antuna Barca, sveučilišnog profesora i istaknutog književnog povjesničara, koji je rođen 1894. godine u Grižanima — Kamenjaku, a umro je 1955. godine u Zagrebu. Gimnazija je u početku bila vezana sa višim razredima osmogodišnje škole, tako da je u Crikvenici u to vrijeme djelovala Gimnazija od I—VIII razreda i osnovna škola od I—IV razreda. Gimnaziju u Crikvenici polazili su učenici sa cijelog područja Vinodola. Učenici su u školu išli i vraćali se autobusima.

Gimnazija u Crikvenici bila je u to vrijeme vrlo važna škola za cijeli Vinodol. Treba znati da je tada nastavak školovanja na Sveučilištu bio najjednostavniji s prethodno završenom gimnazijom. Zahvaljujući toj činjenici danas Vinodol ima znatan broj visokoškolskih kadrova raznih struka, koji su prethodno završili gimnaziju u Crikvenici. Osim toga treba istaknuti da je znatan broj gimnazijalaca crikveničke gimnazije zauzeo radna mjesta u privredi vinodolskoj i znatno pridonio njezinu današnjem razvitku.

Gimnazija u Crikvenici kao ustanova ukinuta je 1972. godine njezinim ulaženjem u Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja. U tom centru posljednja školska godina Gimnazije bila je 1977/78. Prema tome Gimnazija u Crikvenici je radila od 1954. do 1978, 24 školske godine.

UGOSTITELJSKA ŠKOLA

Turizam se u cijeloj našoj zemlji nekoliko godina poslije oslobođenja počeo oživljavati. Tako je bilo i u Vinodolu. Uslijed toga osjećala se sve veća potreba za ugostiteljskim kadrovima: konobarima, kuharima i turističko-ugostiteljskim radnicima. Tadašnje ugostiteljske škole u Opatiji i Rabu pokrivale su samo potrebe svojih općina.

Na inicijativu Ugostiteljskog poduzeća »Miramare« u Crikvenici, a na temelju prethodnih zaključaka Savjeta za prosvjetu Narodnog odbora općine Crikvenica i Narodnog odbora općine Crikvenica, školski odbor Ugostiteljske škole s praktičnom odbukom u Opatiji donio je zaključak da se odobrava osnivanje područnog odjeljenja Ugostiteljske škole s praktičnom obukom u Crikvenici pod nazivom: Ugostiteljska škola s praktičnom obukom Opatija — Područno odjeljenje u Crikvenici. Na području općine Crikvenica bilo je tada 7 ugostiteljskih poduzeća, 4 turistička društva i 3 odmarališta.

Sekretarijat Savjeta za prosvjetu SR Hrvatske u početku nije bio suglasan sa zaključkom Ugostiteljske škole u Opatiji, pa ni s nadležnim organima u Crikvenici o otvaranju područnog odjeljenja. Prigovora je bilo više: prvi je bio da takvo otvaranje odjeljenja poskupljuje školovanje, drugi da se javilo samo 22 učenika za tu školu i treće, što se već u blizini nalaze dvije takve škole (Opatija i Rab).

Sve su prepreke prebrođene i Sekretarijat Savjeta za prosvjetu SR Hrvatske donio je rješenje (broj 12—101/6 od 7. III 1963) kojim se odobrava početak rada Područnog odjeljenja Ugostiteljske škole Opatija u Crikvenici. Rješenje je potpisala sekretar Savjeta Mirjana Krstinić.

Ugovor za snalažanje troškova ličnih i materijalnih za Područno odjeljenje Ugostiteljske škole u Crikvenici, koje je snosila Općina Crikvenica, potpisali su predsjednik općine Crikvenica Zvonko Kalanj i Teodor Lončarić, direktor Ugostiteljske škole s praktičnom obukom u Opatiji. Ugovor je potpisan 1. srpnja 1963. godine.

Nakon 6 godina rada 1968. godine Područno odjeljenje Ugostiteljske škole s praktičnom obukom Opatija u Crikvenici preraslo je u redovnu Ugostiteljsku školu s praktičnom obukom u Crikvenici. Ugostiteljska škola u Crikvenici 1970. godine uselila se u vlastitu zgradu, u zgradu nekadašnje osnovne škole. Osnovna škola je u to vrijeme radila u zgradi Zidarske škole.

Republički sekretarijat za prosvjetu, kulturu i fizičku kulturu donio je rješenje (broj 4465/3 od 24. II 1969) kojim se odobrava početak rada Ugostiteljske škole s praktičnom obukom u Crikvenici. Rješenje je potpisala potsekretar Narcisa Čemalović.

Ugostiteljska škola s praktičnom obukom u Crikvenici djelovala je kao samostalna ustanova do 1972. godine kada je ušla u sastav Centra za odgoj i usmjereno obrazovanje. Ugostiteljska škola u Crikvenici djelovala je u okviru Centra za odgoj i usmjereno obrazovanje kao osnovna organizacija udruženog rada do 1975. godine, kada su osnovne organizacije udruženog rada (OOUR) ukinute.

CENTAR ODGOJA I USMJERENOG OBRAZOVANJA

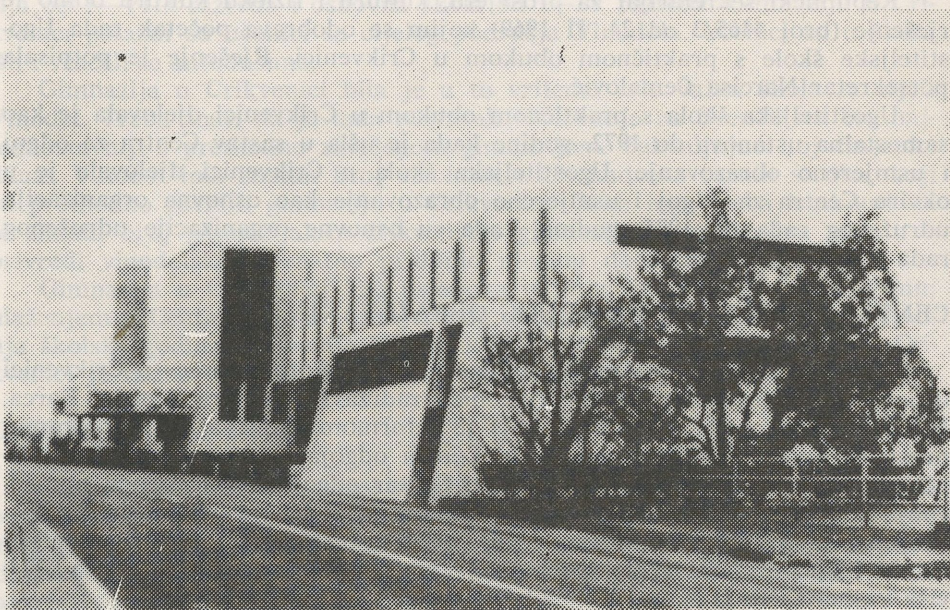
Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac« u Crikvenici osnovala je Skupština općine Crikvenica zadržavši ime dra Antuna Barca, kojeg je prije nosila Gimnazija, koja je reformom školstva u nas postupno prestala radom. Odluka o osnivanju Centra odgoja i usmjerenog obrazovanja donešena je 5. lipnja 1972. godine. Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja obuhvatio je sve škole drugog stupnja na području općine Crikvenica, a to su tada bile: Gimnazija, škola učenika u privredi elektro-metalske struke i Ugostiteljska škola sve iz Crikvenice i Drvoprerađivačka škola »Slaviša Vajner Čiča« iz Novog Vinodolskog.

Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac« počeo je raditi početkom školske godine 1972/73. Integrirane škole nastavile su rad u postojećim zgradama, gdje su i do tada radile. To je otežavalo rad Centra kao jedinstvene cjeline. Sve škole koje su ušle u Centar konstituirane su kao osnovne organizacije udruženog rada (OOUR). Takva samoupravna organiziranost trajala je do 1975. godine kada su OOUR-i ukinuti i Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac« u Crikvenici postao je jedinstvena radna organizacija. Najveće poteškoće u radu Centra bile su nedostatak prostora i slaba opremljenost pojedinih škola, odnosno pojedinih usmjerenja. Pri osnivanju Centra bila je namjera da se sve objedinjene škole smjeste u zgradi nekadašnje Zidarske škole, koju treba dograditi i adaptirati za potrebe škole, što će u njoj raditi.

U toku druge školske godine (1973/74) dograđene su nove radionice Drvoprerađivačke škole. Iste školske godine Ugostiteljska škola iselila je iz tadašnjih prostorija, koje su bile osigurane u staro jzgradi osnovne škole i započela je rad u zgradi nekadašnje Zidarske škole. Za potrebe Ugostiteljske škole u toku 1974/75. školske godine dograđen je i adaptiran prostor za praktikume, posluživanja i kuharstva. Započele su i pripreme za dograd-

nju zgrade, kako bi i Elektrometalska škola dobila prostor za rad u zajedničkoj zgradi Centra. U tu svrhu prodana je 1975. godine i bivša zgrada Škole učenika u privredi elektrometalske struke. Tom prodajom dobivena su prva sredstva za prilagođavanje postojeće školske zgrade za potrebe Centra. Ovim sredstvima dodata su i sredstva iz samodoprinosa kao i sredstva Republičke samoupravne interesne zajednice usmjerenog obrazovanja.

Dograđnja i adaptacija stare školske zgrade započela je 1976. godine. Te školske godine (1976/77) Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja u Crikvenici bio je u teškom položaju, jer se nastavni rad odvijao na više strana.

Zgrada bivše Zidarske škole u Crikvenici preuređena u Centar odgoja i usmjerenog obrazovanja »Dr Antun Barac«

Centar je radio u Drvoprerađivačkoj školi u Novom Vinodolskom i Odmarašću djece i omladine grada Karlovca u Selcima. U dograđenu i adaptiranu zgradu nekadašnje Zidarske škole Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje uselio se početkom 1977/78. školske godine. Svečano otvorenje zgrade bilo je 29. listopada 1977. godine.

Poslije ukidanja OOUR-a (1975) škole su dale usmjerenja u sastavu Centra i to: gimnazijsko usmjerenje, ugostiteljsko usmjerenje, elektrometalsko usmjerenje i drvoprerađivačko usmjerenje. Školske godine 1977/78. završila je školovanje posljednja generacija Gimnazije. Tada je Centar izgubio gimnazijsko usmjerenje.

Iste godine (1977/78) uvode se novi programi za ugostiteljsko-turističko usmjerenje, metalsko usmjerenje, elektrotehničko usmjerenje i drvoprerađivačko usmjerenje.

Iduće školske godine (1978/79) odlukom republičkog SIZ-a za usmjereno obrazovanje prestaje rad elektrotehničko usmjerenje, a godinu dana poslije

(1979/80) prestaje rad drvoprerađivačko usmjerenje i Đački dom u Novom Vinodolskom. Te godine ukida se program obrazovanja za turističke radnike i umjesto njega uvodi se program ekonomskog usmjerenja.

Promjene u programima usmjerenja smanjile su mogućnost izbora zanimanja, a time i smanjenje broja učenika od 623 u 1975/76. školskoj godini na 430 učenika u 1979/80. školskoj godini. Usmjerenja u 1979/80. školskoj godini: ugostiteljsko-turističko, metalsko i ekonomsko zadržana su sve do ove (1984/85) školske godine. Broj učenika ostao je isti.

Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje »Dr Antun Barac« u Crikvenici djeluje dosad 12 školskih godina. U tih 12 godina Centar je imao velikih poteškoća. U početku najveće poteškoće bile su u pomanjkanju prostora za rad i oskudica opreme. Školska zgrada nema ni danas dvorane za tjelesni odgoj. Znatne poteškoće u radu Centra dolazile su i od velike fluktuacije nastavnog kadra, koja je dolazila zbog promjena u nastavnim programima, a i zbog slabog matrijalnog položaja prosvjetnih radnika.

Danas je u Centru za odgoj i usmjereno obrazovanje u Crikvenici zaposleno 40 radnika od kojih 28 radnika ima visoku, a 5 radnika višu školsku spremu. Na poslovima u nastavi radi 30 nastavnika. Nastava je u svim predmetima stručno zastupana. Opremljenost nastavnim sredstvima i ostalom opremom je vrlo dobra.

Centar za odgoj i usmjereno obrazovanje u Crikvenici vodi već godinama uspješno profesor Matija Hodak.

NARODNO SVEUČILIŠTE

Narodno sveučilište u Crikvenici postiglo je u svom ne baš dugom radu, osnovano je 1963 godine, vrlo lijepe rezultate na području kulture, a posebno na području obrazovanja odraslih.

U općini Crikvenica bilo je mnogo općinara, koji nisu završili ni potpunu osmogodišnju školu, a isto tako i srednju školu. Da se razrješe poteškoća, koje su se zbog toga javljale kod tih ljudi u njihovom radu, Narodno sveučilište u Crikvenici osnovalo je večernje škole i tečajeve za obrazovanje radnih ljudi i građana u svojoj općini.

Prvo su osnovane večernje škole za završavanje starijih razreda osnovne škole: V, VI VII i VIII razred. Osnovano je zatim 5 srednjih večernjih škola: ekonomska škola, upravna škola, škola za vozače, škola za trgovačke poslove i škola za organizatore trgovine. U okviru Narodnog sveučilišta u Crikvenici radila je i Viša ekonomska škola. U svim ovim školama u 22 godine rada Narodnog sveučilišta, bilo je obuhvaćeno 672 polaznika: u osnovnoj školi 327 polaznika, u srednjim školama 293 polaznika i u višoj ekonomskoj školi 52 polaznika.

Osim tih škola Narodno sveučilište u Crikvenici osnovalo je i 8 tečajeva i škola kraćih po trajanju za stjecanje odgovarajućih znanja i zvanja. To su tečajevi za daktilografe, šivanje, krojenje i vezenje, dizaličare i viljuškare, vatrogasni minimum, higijenski minimum, osposobljavanje za zanimanje »montažer u finalnoj obradi plastike« i tečaj za prekvalifikaciju za KV trgovca. Ove tečajeve završilo je 6671 polaznik.

U okviru Narodnog sveučilišta djelovale su i politička i sindikalna škola, koje je završilo 269 polaznika. Ovdje treba spomenuti i osnovnu obuku specijaliziranih i drugih jedinica za potrebe ONO i DSZ koju je završilo oko

4000 obveznika. Treba spomenuti i seminare za delegate i delegacije sa 113 polaznika.

Nastava škola i tečajeva Narodnog sveučilišta u Crikvenici odvijala se u prostorijama osnovnih škola u Crikvenici i Novom Vinodolskom. Zatim u prostorijama Centra odgoja i usmjerenog obrazovanja u Crikvenici kao i u odgovarajućim prostorijama pojedinih radnih organizacija, čiji su radnici polazili tečaj.

Nastavni rad u školama i tečajevima organiziran je u suradnji s odgovarajućim školama u Crikvenici i Centrima odgoja i usmjerenog obrazovanja u Rijeci. Na taj način korišteni su i nastavni planovi i programi za škole, a za tečajeve nastavni programi izrađivani sa radnim organizacijama kao osnivačima tečaja.

Stalnih nastavnika nije bilo. Korišteni su nastavnici iz crikveničkih i novljanskih škola, a korišteni su i ostali stručnjaci sa ovoga područja. Neke su škole koristile nastavnike iz Rijeke.

Materijalni troškovi za održavanje škola i tečajeva u okviru Narodnog sveučilišta u pretežnom dijelu (80%) snosile su odgovarajuće samoupravne interesne zajednice, odnosno radne organizacije, a 20% troškova snosili su sami polaznici, ali samo za zanimanja i kvalifikacije koje su po svojoj želji htjeli da postignu.

Danas se broj odraslih polaznika škola i tečajeva za odrasle bitno smanjio. Škola za obrazovanje odraslih i nema. To je posljedica reforme osnovnog, srednjeg, višeg i visokog školstva, koje u okvirima svojih škola, osim osnovnih, organizira školovanje uz rad.

Narodno sveučilište u Crikvenici razvija svoju djelatnost na kulturnom planu kao i ranije, zatim u okviru potreba ONO i DSZ. Uz Narodno sveučilište vezana je i Politička i Sindikalna škola. Tu, u Narodnom sveučilištu svladavaju i odgovarajući program za delegate i delegacije.

Napomena: Pišući članak »Školstvo Vinodola — Škole za odgoj i usmjereno obrazovanje«, koristio sam Spomenicu Ženske stručne škole, koju sam dobio od drugarice Marije Galić i arhivu Zidarske škole, koja je pohranjena kod Historijskog arhiva u Rijeci. Vidi Vodič Historijskog arhiva u Rijeci, strana 169.

Pored toga koristio sam i informacije, koje sam dobio od nekadašnjih i sadašnjih direktora i nastavnika stručnih škola u Crikvenici i Novom Vinodolskom.

To su:

Marija Galić, nastavnik Ženske stručne škole,
Danica Marković i

Bartol Gašparović, nastavnici Zidarske škole,

Šime Zubović, direktor Škole učenika u privredi,

Stjepan Radić, direktor Škole učenika u privredi drvoprerađivačke struke,

Svetozar Zoričić, inženjer, upravitelj Poljoprivredne stanice,

Matija Hodak, profesor, direktor COUO i

Svetislav Ilić, direktor Narodnog sveučilišta.